

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30.08.1976, sp. zn. Czf 1/76, ECLI:CZ:NS:1976:CZF.1.1976.1

Číslo: 27/1976

Právní věta: Ak na účet českosl. nositele dôchod. zabezp. poukázal francúzsky nositeľ dôchod. poistenia doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku pre českosl. štát. občana a pokiaľ táto platba nebola dôchodcovi poukázaná, možno vykonať zúčtovanie už vyplatenej časti starobného dôchodku. Ak však boli platby francúzskeho čiastkového dôchodku už vyplatené požívateľovi dôchodku, možno vykonať zúčtovanie len vtedy, pokiaľ bol starobný dôchodok vyplatený zálohove. Ak nebol starobný dôchodok vyplácaný zálohove a sumy francúzskeho čiast. dôchodku boli už požívateľovi starobného dôchodku poukázané, možno uložiť požívateľovi dôchodku, aby vrátil preplatok starobného dôchodku: 1./ za čas, za ktorý bol poukázaný doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku, v zmysle ust. § 53 ods. 2 zák. č. 101/1964 Zb. a za 2./ za čas, za ktorý boli poukazované bežné sumy francúzskeho čiast. dôchodku, podľa úpravy obsiahnutej v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 30.08.1976

Spisová značka: Czf 1/76

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důchod, Smlouvy mezinárodní, Sociální zabezpečení

Předpisy: 215/1949 Sb. 101/1964 Sb. § 53 68/1970 Sb. 121/1975 Sb. § 62

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 27/1976 sb. rozh.

Ak na účet československého nositeľa dôchodkového zabezpečenie poukázal francúzsky nositeľ dôchodkového poistenia doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku pre československého štátneho občana a pokiaľ táto platba nebola dôchodcovi poukázaná, možno vykonať zúčtovanie už vyplatenej časti starobného dôchodku bez ohľadu na to, či starobný dôchodok bol požívateľovi dôchodku vyplácaný zálohove alebo nie. Nejde totiž o prípad upravený v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1975 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) ani nie je možné použiť zásad obsiahnutých v tomto uvedenom ustanovení.

Ak však boli platby francúzskeho čiastkového dôchodku (prvá platba doplatkov a ďalšie platby) už

vyplatené požívateľovi dôchodku, možno vykonať zúčtovanie len vtedy, pokiaľ bol starobný dôchodok vyplatený zálohove, čo muselo byť voči príjemcovi dávky aj vyjadrené.

Ak nebol starobný dôchodok vyplácaný zálohove a sumy francúzskeho čiastkového dôchodku boli už požívateľovi starobného dôchodku poukázané, možno uložiť požívateľovi dôchodku, aby vrátil preplatok starobného dôchodku: 1./ za čas, za ktorý bol poukázaný doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku, v zmysle zásad obsiahnutých v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) a za 2./ za čas, za ktorý boli poukazované bežné sumy (nie doplatok) francúzskeho čiastkového dôchodku, podľa úpravy obsiahnutej v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.)

(Rozsudok Najvyššieho súdu ČSSR z 30. 8. 1976, [Czf 1/76](#))

Rozhodnutím z 28. 9. 1972 priznala Správa dôchodkov v Bratislave navrhovateľovi čiastkový starobný dôchodok s prihliadnutím na čiastkový starobný dôchodok poskytovaný navrhovateľovi francúzskym nositeľom poistenia. Súčasne zúčtovala rozdiel medzi vyplácaným starobným dôchodkom a československým čiastkovým starobným dôchodkom za čas od 1. 1. 1963 do

5. 11. 1972 v sume 35 368 Kčs s tým, aby vzhľadom na to, že celkový doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku už bol navrhovateľovi poukázaný, uhradil preplatok naraz.

Krajský súd v Bratislave uznesením zo 6. 6. 1973 zrušil toto rozhodnutie Správy dôchodkov s odôvodnením, že pomerne rozdeliť možno len dávky, na ktoré je nárok a ktoré nie sú priznané podľa zvláštnych predpisov, teda u navrhovateľa len do sumy 410 Kčs mesačne.

Najvyšší súd SSR uznesením z 28. 6. 1974 zrušil uvedené uznesenie Krajského súdu v Bratislave a vec mu vrátil na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že s ohľadom na konanie a konečné znenie realizačných dohôd pre priznanie čiastkového starobného dôchodku z poistenia vo Francúzsku vyplácala Spáva dôchodkov navrhovateľovi plný starobný dôchodok, takže je samozrejmé, že takú výplatu dávky v Československu je treba považovať za zálohovú. Bol teda toho názoru, že Správa dôchodkov bola preto oprávnená zúčtovať vyplatené sumy dôchodku s doplatkom francúzskeho dôchodku a že navrhovateľ je povinný vzniknutý rozdiel uhradiť.

Najvyšší súd ČSSR rozhodol o sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor ČSSR, tak, že uvedenými rozhodnutiami súdov oboch stupňov bol porušený zákon.

Z odôvodnenia:

Ide o prípad, keď z československého dôchodkového zabezpečenia bol priznaný a vyplácaný starobný dôchodok nielen za čas zamestnania v Československu, ale aj za čas francúzskeho poistenia, pričom dodatočne došlo u francúzskeho nositeľa poistenia k zhodnoteniu doby francúzskeho poistenia a v dôsledku toho francúzsky nositeľ poistenia priznal čiastkový starobný dôchodok, a to aj za čas, za ktorý bol priznaný a vyplácaný starobný dôchodok z československého dôchodkového zabezpečenia. Za tejto situácie ide teda o to, či a za akých podmienok sa môže československý nositeľ dôchodkového zabezpečenia domáhať na dôchodcovi vrátenia časti poskytnutého starobného dôchodku, prípadne vykonať vyúčtovanie toho, čo vyplatil v dôsledku zhodnotenia francúzskej doby poistenia.

Nároky československých občanov voči francúzskemu nositeľovi poistenia sú upravené Všeobecným dohovorom o sociálnej bezpečnosti, uzavretým medzi Československom a Francúzskom dňa 12. 10. 1948, Dodatkovou dohodou, Zvláštnym a Záverečným protokolom (príloha vyhlášky č. 215/1949 Zb.). Dodatkovým dohovorom k Všeobecnému dohovoru zo 17. 10. 1967, Doplnkom k Dodatkovej dohode a

Protokolom o doplnkovom prídavku (boli vyhlásené vyhláškou č. 68/1970 Zb.). Podmienky vzniku nároku, ako aj výšku nároku na dôchodok československých a francúzskych štátnych príslušníkov, ktorí boli striedavo alebo postupne poistení (zamestnaní) v oboch zmluvných štátoch, upravuje článok 13 uvádzaného Všeobecného dohovoru v znení Dodatkového dohovoru. Z ustanovenia § 1 tohto článku vyplýva, že doby poistenia (zamestnania) získané v československej a francúzskej sústave a doby uznané týmito sústavami za rovnocenné dobám poistenia sa sčítajú za podmienky, že sa nekryjú, a to tak pre získanie nároku na dávky, ako aj pre zachovanie alebo opätovné nadobudnutie tohto nároku. Podľa § 3 tohto článku sa dávky, o ktoré sa môže poistenec uchádzať u každého zúčastneného francúzskeho alebo československého nositeľa zabezpečenia (poistenia), určujú v zásade tak, že výška dávok, na ktoré by mal poistenec nárok, keby bol úhrn dôb uvedených v § 1 tohto článku získal v československej alebo francúzskej sústave, sa znižuje v pomere dĺžky dôb získaných v tejto sústave.

Uvedené ustanovenia článku 13 Všeobecného dohovoru v znení Dodatkového dohovoru neupravujú otázku dodatočného spätného priznania čiastkového francúzskeho dôchodku a jeho zúčtovania s už vyplateným starobným dôchodkom, ani otázky povinnosti na vrátenie dôchodku alebo jeho časti. Takú úpravu neobsahujú uvedené medzištátne dohovory ani na iných miestach. Takú úpravu neobsahujú výslovne ani Správne ujednanie č. 1 a Správne ujednanie č. 2 (o podmienkach vykonávania Všeobecného dohovoru o sociálnom zabezpečení medzi Československom a Francúzskom), ktoré ostatne nie sú všeobecne záväzným právnym predpisom už preto, že tieto ujednania neboli uverejnené ani oznámené v Zbierke zákonov ČSSR (porov. zákonné opatrenie č. 4/1962 Zb. v znení zákona č. 164/1968 Zb.).

Otázky dodatočného priznania francúzskeho čiastkového starobného dôchodku (prípadne jeho časti) s ohľadom na doplatok francúzskeho dôchodku za uplynulý čas, poukázaný československému nositeľovi dôchodkového zabezpečenia, neupravujú ani predpisy československého dôchodkového zabezpečenia. Pokiaľ totiž doplatok francúzskeho dôchodku alebo požívateľovi dôchodku poukázaný, nestal sa dôchodca, pokiaľ ide o tento doplatok, príjemcom dávky. Neprichádza teda za takého stavu ohľadom zúčtovania československého starobného dôchodku do úvahy postup podľa ustanovenia § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) Pri nedostatku úpravy týchto otázok v medzištátnom dohovore a v zákone treba rešpektovať všeobecné právne zásady vyjadrené v československom právnom poriadku a prihliadnuť na zmysel medzištátneho dohovoru a na ním sledovaný cieľ.

Treba teda vychádzať z toho, že predpisy československého právneho poriadku bránia vzniku neoprávneného majetkového prospechu (porov. § 243 Zák. práce a § 451 a nasl. O. z.). K vzniku neoprávneného majetkového prospechu by došlo, ak by československý nositeľ dôchodkového zabezpečenia nemohol použiť možnosti vykonať zúčtovanie starobného dôchodku, ktorý už dôchodcovi vyplatil za čas, za ktorý mu francúzsky nositeľ poistenia doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku poukázal na jeho účet. V takom prípade by totiž za rovnaký čas francúzskeho poistenia došlo k výplate dvojitého dôchodku. Za tej situácie, že k vyplateniu dvojitého dôchodku doteraz nedošlo (doplatok zaslaný francúzskym nositeľom poistenia je v dispozícii československého nositeľa dôchodkového zabezpečenia), je teda v súlade so zásadami československého právneho poriadku, ktoré bránia vzniku neoprávneného majetkového prospechu, aby československý nositeľ dôchodkového zabezpečenia, ktorý poskytol dávku aj za čas francúzskeho poistenia, vykonal zúčtovanie ním vyplácaného starobného dôchodku s ohľadom na sumy francúzskeho čiastkového dôchodku, a to bez ohľadu na to, či starobný dôchodok bol požívateľovi dôchodku vyplatený zálohove alebo nie. V tomto zmysle nemožno považovať za opodstatnené ďalšie dôvody sťažnosti pre porušenia zákona.

Pri tomto zúčtovaní je treba vyčíslieť: a) výšku starobného dôchodku podľa československých predpisov pri započítaní celej doby zamestnania (poistenia) v ČSSR a vo Francúzsku, b) sumy, ktoré

zo starobného dôchodku pripadajú na čiastkový československý a čiastkový francúzsky starobný dôchodok, c) sumy, ktoré požívateľovi starobného dôchodku za čas, za ktorý bol vyplatený doplatok francúzskeho dôchodku, poukázal československý nositeľ dôchodkového zabezpečenia a d) rozdiel medzi vyplateným starobným dôchodkom a československým čiastkovým starobným dôchodkom, ktorý by za uvedený čas požívateľovi dôchodku patril.

Na druhej strane nemožno však opomenúť zásadu vyjadrenú v zákone o sociálnom zabezpečení a v Zákonníku práce, podľa ktorej vzhľadom na povahu a určenie dávok, prípadne príjmov z pracovného pomeru, sa poskytuje príjemcovi dávky (neprávom vyplatených súm) ochrana v prípade, že dávku prijal dobromyseľne. Na to, aby sa mohlo požadovať vrátenie dávky, nepostačuje iba to, že došlo k určitému majetkovému prospachu, ale je potrebné aj splnenie určitého subjektívneho predpokladu, totiž aby príjemca dávky poberal dávku (jej časť), ktorá neprislúcha, vedome za podmienok v zákone uvedených. Príjemca starobného dôchodku, ktorému nebol tento dôchodok vyplácaný len zálohove a ktorému bol bez uvedeného zúčtovania doplatok francúzskeho dôchodku za uplynulý čas u vyplatený, je teda v zmysle tejto zásady povinný vrátiť dávku vtedy, ak nesplnil niektorú povinnosť, ktorú mu ukladajú právne predpisy, alebo inak vedome spôsobil, že dávky boli vyplatené neprávom alebo v nesprávnej výške.

Pri tomto výklade bude obdobne ako prípad požívateľa starobného dôchodku, ktorému nebol vyplácaný tento dôchodok len zálohove a ktorému bol doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku už poukázaný, posudzovaný aj prípad, keď sa takému požívateľovi starobného dôchodku vyplácajú bežné sumy (nie doplatok) francúzskeho čiastkového dôchodku. Pri súčasnej výplate bežných súm tohto francúzskeho dôchodku so starobným dôchodkom ide totiž o prípad, pri ktorom možno vychádzať z ustanovenia § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.), lebo ide o situáciu, ktorú má uvedené ustanovenie na mysli.

Ak teda na účet československého nositeľa dôchodkového zabezpečenia poukázal francúzsky nositeľ poistenia doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku a pokiaľ táto platba nebola dôchodcovi poukázaná, možno vykonať vyúčtovanie už vyplatenej časti starobného dôchodku bez ohľadu na to, či bol starobný dôchodok požívateľovi dôchodku vyplácaný zálohove alebo nie; nejde totiž o prípad upravený ustanovením § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz ustanovením § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) ani nie je možné použiť zásad uvedeného ustanovenia. Ak však boli platby francúzskeho čiastkového dôchodku (prvá platba doplatkov a ďalšie platby) už požívateľovi dôchodku vyplatené, možno vykonať zúčtovanie len vtedy, pokiaľ bol starobný dôchodok vyplácaný zálohove, čo muselo byť voči príjemcovi dávky aj vyjadrené. Ak nebol starobný dôchodok vyplácaný zálohove a sumy francúzskeho čiastkového dôchodku boli už požívateľovi starobného dôchodku poukázané, možno uložiť požívateľovi dôchodku, aby vrátil preplatok starobného dôchodku a) za čas, za ktorý bol poukázaný doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku v zmysle zásad obsiahnutých v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) a b) za čas, za ktorý boli poukazované bežné sumy (nie doplatok) francúzskeho čiastkového dôchodku, podľa úpravy obsiahnutej v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.).

V niektorých osobitných prípadoch, ako napr. pri starobných dôchodkov účastníkov odboja, treba však prihliadnúť na ďalšie skutočnosti. Dôchodky účastníkov odboja patria do sústavy československého dôchodkového zabezpečenia a netvorí zvláštny druh dôchodkov. Aj na priznanie dôchodku účastníka odboja je zákonný nárok, ak sú splnené stanovené podmienky. V zmysle čl. 13 uvedeného Všeobecného dohovoru možno z tohto dôchodku pomerne deliť tú časť dôchodku, ktorá zodpovedá zákonnému nároku požívateľa dôchodku podľa všeobecných predpisov. tú časť dôchodku, ktorá ale nie je zvlášť vyčíslená a ktorá zodpovedá zvýšeniu dôchodku za odbojovú činnosť podľa ustanovenia § 107 a a nasl. zákona č. 101/1964 Zb. (teraz podľa § 51 a nasl. zákona č. 121/1975 Zb.), však pomerne deliť nemožno. Práve toto zvýšenie odlišuje dôchodky účastníkov odboja od dôchodkov

ostatných pracovníkov, a to tak, že tu je vyjadrené zásluhové hľadisko na odbojovej činnosti. Toto zásluhové hľadisko nevyplýva z dĺžky doby zamestnania (poistenia), ktorý je základným predpokladom pre určenie čiastkového dôchodku v zmysle čl. 13 uvedeného Všeobecného dohovoru v znení Dodatkového dohovoru.

Pri použití uvedených záverov na konkrétny prejednávany prípad treba teda postupovať tak, že zásadne mohol byť orgán dôchodkového zabezpečenia oprávnený vykonať (aj keď nebolo výslovne v rozhodnutí o priznaní starobného dôchodku uvedené, že ide o priznanie zálohove) vyúčtovanie časti ním vyplateného starobného dôchodku. To ale len potiaľ, pokiaľ už pred tým nedošlo k výplate doplatku francúzskeho čiastkového dôchodku požívateľovi dôchodku. Ak došlo už pred vyúčtovaním uvedeného doplatku k jeho výplate požívateľovi dôchodku, treba sa vzhľadom na rovnopis prípisu odporcu z 12. 3. 1971, ktorý je založený v dávkovom spise navrhovateľa, zaoberať otázkou, či a od ktorého času bola výplata starobného dôchodku poskytovaná navrhovateľovi zálohove. Dôkaz o tom, že sa tak stalo, musí doložiť Správa dôchodkov. Ak bol starobný dôchodok aspoň v určitom časovom období vyplácaný zálohove, možno za toto obdobie vykonať jeho vyúčtovanie. Ak sa však nepreukáže, že starobný dôchodok bol vyplatený zálohove a doplatok francúzskeho čiastkového dôchodku bol požívateľovi pred rozhodnutím odporcu už poukázaný, nebude v tomto čase možné vykonať vyúčtovanie, ale vrátenie neprávom vyplatených súm bude treba posudzovať za čas vyplateného doplatku francúzskeho dôchodku podľa zásad uvedených v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.) a za čas poskytovania bežných súm (nie doplatku) podľa úpravy obsiahnutej v ustanovení § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. (teraz v ustanovení § 62 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb.). Pritom treba prihliadnúť aj na to, že tú časť dôchodku účastníka odboja, ktorá síce nie je samostatne vyčíslená, ale ktorá zodpovedá zvýšeniu za odbojovú činnosť, pomerne deliť nemožno.

Pretože z týchto hľadísk sa sudy s vecou nezaoberali, došlo k tomu, že si nezaopatрили pre svoje rozhodnutie spoľahlivý skutkový podklad, čím porušili zákon v ustanoveniach § 6, § 120 na § 244 O. s. p. v súvislosti s ustanovením § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. a článku 13 Všeobecného dohovoru o sociálnej bezpečnosti vyhláseného pod č. 215/1949 Zb. v rámci Dodatkového dohovoru k Všeobecnému dohovoru vyhláseného pod č. 68/1970 Zb.

Dôvodnej sťažnosti pre porušenie zákona bolo preto vyhovené, rozhodnutia súdov oboch stupňov boli zrušené a vec vrátená Krajskému súdu v Bratislave, aby v nej ďalej konal a znova rozhodol vychádzajúc z vysloveného právneho názoru, ktorým je viazaný (§ 243 ods. 1 O. s. p.).